नं० ५८६-घ

खड्गघातकटीका

नं० ५८९-घ

पत्राणि १६ (अपूर्ण)

१६

नं० ५८८६
रघुवंश टीका

विन्नाःछिंदुरगणाचरणाःतेनविन्नइतिम्बाणपूच्छेदनंनागराणांहृछोककारी॥घ्राजमिति॥अमुष्यवेङ्गःइहलोकेजयति।किंविधःजैत्रंज
यशीलंयत्तज्जन्यंसंग्रामःतस्यअतिरस्तुविजंघालःसत्सदृशर्षःजंघालेतिजवद्भ्रमर.जंहजातेप्राणिमात्रेज्वरानिर्जिवरपीडांजनयनत्रिजग
ति त्रैलोक्येजयिनःपराक्रमवतःवाहुजस्यक्षत्रियस्यजीवातुःजीवनौषधंजीवातुर्जीवनौषधमित्यमरः।पुनःकिंविधस्यत्रयवात्रिजगतिजयिनः॥
दीर्घजोगस्यवाहुसर्पस्यजिह्वा।ज्याजानिःवहुधाजानिःजायायानिङ्वसुधामौर्वीज्योतिमि॰।घ्राश्चजायद्गजरत्नाश्वशिलाग्नासौभंजनंत
नअजसंयोग्यःजाताःज्वालाःयस्मिन्सतथाअतएवजदावानल्जगज्जिह्वरः॥३॥ ॥दादिति॥अस्यवेङ्गःजन्हितरणेसमसंसंग्रावर
रंयुधास्याग्नधाम्नाजिह्वीतिगछति।किंविधःजैत्रजन्यजयशीलसंग्रामेरुगिति।तान्कान्अन्तकरणेशत्रून्सोजिह्वानःकृतवानित्यर्थः।को
गति।किंविधान्धौकान्खदृष्टिकवातमदृशान्।पुनःकिंविधान्।मारणेतिमणांकारिणःकिंकुर्वन्सन्।तांश्चमिश्रंज्ञःतापांकीतानर्थांश्चव

ख॰ स्तो स्थां भस्मतूपाँ भित्यर्थः रिपुजनं वैरिलोकं झटिति शीघ्रं ग्राहयन् । किंविधां अवस्थां धूर्जटेः शंभो रिष्टां नम्राः ये अहिताः तेषु स्मरनलज्वालां ॥ ८ ॥ वि
४ मिति ॥ ॥ अस्तु षष्ठ्यावङ्गः प्रतिभटस्तम्भयान्प्रतिपक्षवीरान् द्राक् शीघ्रं टीकते तान् प्रति गच्छतीत्यर्थः किंविधः टंकारेण शब्देन उद्घट्टित
५ प्रकटिताः याः कोटिशः असंख्याः चापकोटीः झटिति शीघ्रं विघटयन् पुनः किंविधः ऐभेंद्रं भटघट्टाठात्कारी । किंविधे कं गंडशैल विद्वि ॥
यस्तेषां टंकः विदारकः पुनः करिटिनः गजाः तेषां कटाः गंडस्थलानि तत्र एव कटाहास्तैलादिपाकपात्राणि तेषां कुट्टपिष्टीकरणे समर्थो अग्रिके
रियस्येति किंविधान् प्रतिभटस्तम्भठान् कुः तोरेंदुष्ठीयैः यष्टिस्फुटैः यष्टिसमूहैः कटुकुटिलसटैः पट्टिशैः खड्गैः फलकैः दुर्घोटैः वाटे मार्गे ये
षां ते । कोटिशः सेरिति विशेषणं त्रिष्वपि योज्यं ॥ ९ ॥ ठाठ्टिति ॥ ॥ एतदीयः कुठारः रिपुशिरसि द्राक् शीघ्रं लुठति । किंविधः ऐभेहलि
संबंधिनि कंठसीमनि कंठसमीपप्रदेशे ठात्कारी शत्रुकर्त्ता । किंविधे कंठसीमनि कठिनतरे । पुनः किंविधः कठोरस्कंधपीठठात्कारी । पुनः राम॰ ४

किंविधः ऐभकुंभपृष्ठे गात्कारी किंविधे कुंभपृष्ठे शठकमठपतेः धूर्तकच्छपस्य। शठो धूर्त के धूर्ते मध्यस्थपुरुषे ल स इति महीपः पृष्ठाष्ठी
लानुकारे पृष्ठस्य अष्ठीलं तत्तुल्ये। द्राघिष्ठः दीर्घः कठोरछविः सूर्यः तस्य जरठतरः यः द्योतः प्रकाशः तस्य संघट्टः तेन मूर्छितः द्विगुणीभव
न् जङ्क्रित्यादयः षडिति द्विमन। किंकुर्वन् सन् कालाः दिशः काष्ठाः दिशः कोष्ठा, दीनाः कुर्वन्सन्। कोष्ठः कुसूले चा मीयेम ध्ये कुक्षेर्गृहस्य चे
तिमेदिनी॥ डिमिति॥ अस्य मंडलाग्रहिंडतेः तस्तनः गच्छति॥ किंविधः कुंडायुधस्य यमस्य डिम्भः शिशुः पोतः पाको अर्भको डिम्भ इत्यमरः प्रधनमेव संग्राम
एव घनतडित् तस्याः चंडदोः हस्तः कुंडलीड्‌शेषः तत्क्ष्वेडः गरलं क्ष्वेडस्तु गरलविषमित्यमरः प्रोदंडः दर्पो येषां ते ये द्विरसनाः [illegible]
डः श्रेडुकः। शौर्यभर्तुः डिंडिमः सूचकवाद्यविशेषः। अपुचंडस्य भावः तथा तत्कांडं अधिकरणं पुनः किंविधः युधि संग्रामे धृताः मधुपाः ये गि
गलंतः स्रवंतः गंडाः येषां ते ये एवंविधाः वेतंडाः गजाः तेषां मुंडाः तासां कांडं समूहं खंडं छेदं वितन्वन् विस्तारयन्नद्धुतः [illegible] मायेन [illegible]

589

ख॰टी॰ अ॒ष्यादङ्गः निर्व्यूढा ज्ञाद्वन्द्वयुद्धाः वीरास्तेषां प्रतिहतयः त्राणाः तासु दृप्यद्दौकको ॥ प्रवर्त्तते । किंविधः दक्षया विजयमर्द्दलेन सुष्टु अ । उदाया की

५ र्त्तिः तस्याः प्रस्तृतिः प्रसारः तस्यां विजयश्रीः तस्याः विवोढा निर्व्यूढः ख्यातः आतिगाढप्रहरणाया समितिः संग्रामः तत्र वाढसोढा सहनशील:

5 स्तुनः किंविधाली ढं आस्वादितं कोप्यं किंचित् दुःखलयदस्तं गदेवसी क्षुर्मेघं येन । गूढप्रहर्त्ताके कटमारणाकर्तृ रीढा अवमानना । द्वदिम्नः कुलगृह

हृढता या अधिष्ठानं । न्यस्तशस्त्रेषु त्यक्तायुधेषु षंढः निःसारः ॥ १२ ॥ प्राणा इति । अस्य तीव्राः कृपाणाः वारणेनांग जानां गाणं समूहं अस्त्राणि हट

णाः हितं यया तथा भूत्वा निस्पृहिं मायां मारयती त्यर्थः । किंविधः दर्पस्य बलस्य त्राणः वड्डत्वे न निर्द्देशः । गण एव शमनशिशुः तस्य पाणिः हस्तः

पालीरागोतिरारीति दुलोपेति दीर्घः । द्विषतां शत्रूणां द्विषद्वेषणादुर्हृदयमर्मः । कार्मणं मूलकर्म । तूर्णं शीघ्रं सततं पतत्वा रवाणं कवचं कंचु राम:

कोभ्दी वारवाणइत्यमरः तत्र प्रकरणं तत्र कुशलः । कीर्णं प्रसारितं दुर्मषपांडुः सहं अचिर्येन । कोप्यं यस्य द्विषतां शोणितं रक्तं तेन ताम्रा ताः ५

शक्तिः ॥ खरकिरणः श्रीसूर्यः तस्य घृणयः मयूखाः तेषां श्रेणिः तस्याः शाणः घर्षणपाषाणः अरुणश्रीयेस्य सः उद्भूर्णः अस्यापितः ॥ १३ ॥
ऽप्यदिति ॥ ॥ अस्य खड्गः अरीन् शत्रून् त्वया लवयतु तरणेदिमाश्यतीत्यर्थः तरणिहिंसायां । किंविधः तूर्णं शीघ्रं रणाब्धिं संग्रामसमुद्रं तं तीर्षुः
तरणेच्छुः तस्मिन् घनतरयायोरिति तारः उज्ज्वलः किंविधं रणाब्धिं तप्यतः दैतिम एवक्षितीध्राः पर्वता यस्मिन् तत्तथा तं तरलतराश्चिरं चलाः तरंग
यपत्रयः पदातयः त एव भंगाः तरंगाः यस्मिन् तं । विघूर्णितः स्तंभाः ये अश्वास्त एव श्यावर्त्तगर्त्ता यस्मिन् तं । वेगंतः तीक्ष्णाः ये असयः त एव ततुर्वन्नि
मपो यस्मिन्निति तथा तं । अनतिदूलत शक्तयः एव वस्तुकायो यस्मिन् तं ॥ १४ ॥ स्थूलमिति ॥ ॥ अस्य उद्धः समृद्धः खड्गः सविपक्षस्यानपि सम
पवर्त्तिनोपि व्यपयाति । किंविधः प्रत्यर्थिसार्थैः परिपंथिसमूहैः सल्लानियानि नेत्राणि तत्रश्रीमथितिवनीतः दृष्टः इति यावत् । किंविधैः प्रत्यर्थि
सार्थैः स्थूलं स्थूलं दीर्घं दीर्घं श्वरद्भिः असह्यत्वात् घपित पृथु पृष्ठैः विद्रवद्भिः स्थूलानि विरूणानि येषां तैः तीर्थमार्गसंमन्त्रानैः अपार्थानि

ए.टी. थंकंशिथिलरणकथायेषांतांतेतथातैः वेपथुनाकंपेन व्यैर्पानि शस्त्राणियेषांतेतैः अत एवस्थातुमसमर्थांसं त्रासैः अपि तः यत्प
६ यास्तत्रचरंतीतिचरास्तैः महापथस्तमरणमिति ॥१५॥ दर्पद्विति॥ ॥अस्तुष्याखेङ्ः दीव्यतेक्रीडते किंविधः दर्पतयदाः न्याऊः स
८ एवकालकूटद्रुमः विषतरुः तस्यतरुणंदलंनवीनपत्रं। दर्पदंतावलेंद्रः दृप्तेभेंद्रः तस्य द्राघीयः दीर्घो दानलेखा। दर्ष्यतदलितंविश्वं
एंदलंयस्यैवंविधंइंद्रीवरंतस्यद्रोणीमध्यभागः तद्वद्देहोयस्यसतथा श्यामइतियावत्। दीव्यतु यतो नैदाघमध्यंदिनंउष्णकालम
ध्याह्नंतत्रयः दिवसमणिः तस्यद्योतः प्रकाशः तेनदुःप्रेक्ष्यादीप्तिर्यस्यसः। अरिस्त्रीदृशांवैरिस्त्रीणांदीर्घदीर्घत्रतिमतंदौःस्थ्यंदुःस्थस्यभा
वस्तथातन्नहदनः ॥१६॥ धैर्येति॥ अस्यअयंवक्ष्यः श्रीहृदयभाजः रणधराणिचरान् संग्रामभूमिगतान् धीरान् धुनोकंपयति। किंविधः राम:
धैर्यस्यगुणस्यआधारयष्टिः। धृतंविबुधवधूनांदेवस्त्रीणांसाध्वसंयेनसः धाम्नांतेजसांधामाधिष्ठानं। क्रोधएवानलः तस्यधूमः प्रथ ६

संग्रामः तद्देवरथवरः तस्य उज्जरः धूर्धरः भारधर्त्ता। धीरोदात्तः पुरुषः श्रेष्ठः तस्य दूर्ध्ववाहा हस्तः भुजा वा हेतिर्धीयेन निर्द्देशः धीरोदात्तलक्ष
णं रसनैकिलिकायां चतुर्धा पुरुषः धीरोदात्तो धीरललितो धीरशान्तो धीरोद्धतश्चेति तत्र कृपावाणि तिर्गंभीरो विनीतश्चाविकत्थनः। धीरोदात्तः
सत्त्विको योरामो द्विमसरथिर्यथेति। धरणिधरेण राज्ञा धृतः तीक्ष्णधाराधरः अहेतिः अंगीकार्य्यं यं।।१७।।नानेति।। अस्य नृत्यत्रूपाणः प्रधनचरन्नृप
न् संग्रामस्थितराजः निर्धुनीतेनितरां कंपयतीत्यर्थः किं कुर्वन् मन्मगा नानीके अनेकसैन्ये नृपतिषु मध्ये नतमान् उद्धतान् नमयन् सन्ना आनत
न् नमान् अधिपत्ये निःसापत्न्यं सपत्नरहितं यथा तथा अनिधनं मरणराहित्यं नयन् इति न किंतु नयन्। अनिभृतान् अगुप्तान् अलं अत्यर्थं नि
र्मूलनं निर्मथन् दूरीकुर्वन्नित्यर्थः वैरिनार्यः शत्रुस्त्रियः तासां जनः समूहः तस्य नयनसरोजन्म नेत्रकमलं जात्याभिप्रायेणैकवचनं धाराजलेन
व्यक्कुर्वन्।।१८।।पाठोद्गीति।। ।।अस्य नृपाणः पौर्वापर्यात् प्रबलाः ये परनृपाः तान् प्रबलपरनृपान् शत्रुराजः पिनष्टि मर्दयतीत्यर्थः। किंविधः

स्तु.टी ७

७ पादांतेपातुकाः पतनशीलाः ये क्ष्मापतयः राजानः तेषां पटलं समूहः तस्य पराग पीडः उत्कटशेखरः तत्र पुष्पाधिवासात् पुष्पसौगंध्यात् पुष्पंती
पुष्टा भवंती पुष्पंधयाली भ्रमरपंक्तिः तस्याः भ्रमः भ्रांतिस्तां करोतीति कृत् तेनेयत्पारुष्यं तस्य पात्रं अधिष्ठानं। पूष्णः श्रीसूर्यस्य पुष्टः यः प्रका
शः तस्य प्रतिफलनं विलासः तेन परिग्राह्यं दिक्कुहरिणीं वो श्रीयेन स तया। अत एव अपूर्वः॥१९॥ स्फार इति॥ अस्य इद्धः एद्धः स्फूर्जति दीप्तो
भवति। किंविधः विधूनो धूनने शश्वत् निरंतरं रंस्यतितराः ये कीरगणास्तैः स्फीतः प्रकटः मध्यंदिनार्कः मध्याह्नसूर्यस्तस्य स्फायत् वर्द्धिष्णु
यत्कीर्तिवर्तनं तस्य प्रतिफलनभराः द्विगुणभावास्तैः स्फारः दीर्घः। शौर्यवह्नेः स्फुलिंगइवस्फुलिंगः कणः विशेष्यपरतां ज्ञेया। प्रत्य
र्थिन एव भूमितेषां वा भूमिः तस्याः फालः विदारकः अहिताः वैरिगणाः तेषां गणः समूहः तस्य अभाग्यं स एव वृक्षः तस्य पाकोदं राम:
फलं समीके संग्रामे अमित्रसुखपतितानां फेरवः ऊर्वर्नु अपि फेरवः फेरुतामिति। अभूतेति चिः जंबूकप्रायान् कुर्वन्नित्यर्थः॥२०॥ विद्योक इति॥ ७

अस्यवाहौ हस्तेमंडलाग्रः खड्गः विलसतिकिंविधः वाकुलरूपाः विव्वोकाविलासः विव्वोकलक्षणंगीतगौरीपतौइष्टेपिवस्तु
न्यवहेलेति। विव्वोकस्त्वतिगर्वेणवस्तुनीष्टेप्यनादरइति। दर्पणो क्रोधः। प्रवलः पलभरो येषां ते ये द्वेषिणस्तेषां वालावलास्तासां
ष्टांकनां अश्रुजलानां निदानंकारणं। वलभिदिंद्रः तदुपलः इंद्रनीलपाषाणस्तस्यार्चिस्तस्यादिंडंवीअनुकरणकर्त्ताप्रकाशोयस्य
सन्तथाविंहिष्ठः अतिशयेनवहुरिति पुनः किंविधः तीव्रशोचिः तीव्रणरोचिः सूर्यइतियावत् तस्यप्रसरस्ते
नशवलितः चित्रितः चित्रंकिर्मीरकल्माषशवलैताश्चकर्वुरइत्यमरः इष्टार्थसिद्धेः वीजंउत्पादकंअंवरांतः आकाशमध्येवहुधा
अनेकधाअडंवरी॥११॥ ॥भास्वदिति॥ अस्यअभीकः निर्भयः अथवाअभीकः कामुकः एवंरूपकंरणभुवंसंग्राममभूमिंअभितः स
मंतात्भाति किंविधः भास्वतः सूर्यस्यभास्वंतः येगभस्तयः किरणाः तेषांव्यतिकरः संपर्कः तेनभृतयापूर्णयेत्यर्थः भूत्याअभ्रांतरालेत्या

खण्डी काशाय्योभूयःवारंवारंसंभ्रांतिभाजांभ्रमम्हतांअहितनृपवीनांभूभुजांराज्ञांस्तंभमुद्धोनाटस्यंददत् ।भूम्नाभंगःपराजयःतदनंवातस्पअनभि
८ ज्ञःप्रसभंअभिपतंतःयेऽकुंपिनःतेषांऽभागभेदःतस्मात्उद्भूतंयत्अस्त्रकरकंतेनभास्वराश्रीर्यस्य ॥२१॥मीमामिति॥ ॥अमुष्यमं
९ उलायःप्रमदाःप्रकृष्टमदाःयेनृपाःराजानःतेषांचमूःसेनातन्मारणेमाद्यति।किंविधःमेदिनीमानांपृथ्वीशानांअनमनंचनमनंचतयोःमी
मांसापूर्वेतिरविचारःसमीकेसंग्रामेमानात्सामुख्यभाजांमेकृमार्गः।अहिमकरःश्रीसूर्यःतस्यमयूखाःतैःकृत्वाअतिअत्यंतंमाद्यंतः
मरीचयोयस्यसःमंदंमंदंमदांधाःयेद्विरदाःतेषांमदएवमषीपटःतस्यमात्सर्यद्वेषःतेनमूर्छितीद्विगुणिताःमूर्त्तिःकायोयस्यअतिश्याम
शरीरइतियावत्॥२३॥पाणमिति॥अस्यसायकःपृङ्ःशरेषङ्केचसायइत्यमरः।जयति।किंविधःयशसःलोकत्रयान्तीत्रैलोक्यगमनेवि
षयतन्नमीअतिशयोयस्यास्तीतितथायानंवाहनं।अस्तिक्रयएवआश्चर्ययज्ञःतस्मिन्यूपःयज्ञस्तंभःयुधिसुधिसंग्रामेविजयंयस्मात्ःकृतिय

साद्रटीका: अतिदृढं कुपं। युगस्य वोढा नद्धहनिरुद्धयुगस्य संगमिनियन्ता ... जयेषु पना था: गजा: तेषां आयता विस्तृता या
कटयुगली गंडस्थलयुग्मं तां दारयन्। या तया मानून् तस्मान् पोधान् अस्यन् क्षिपन् दूरीकुर्वन्नित्यर्थ: अमाय: नि:कपट: ममता
भून्योवा। जयमुषां जयपरत्वे नायक: मुख्य: ॥१४॥ राष्ट्रद्विडिति। अस्य कुठार: राजति। रम्बदीप्तौ। किंविध: राष्ट्रं द्विषंति ते तथा द्विपि एव:
त एव वासरा: दिवसा: तेषां रजनी नाशकत्वात्। क्षणदिकारादिति डीप्। अतो रजनिरपीति राय कुठार: अचरमा प्रथमा। वीरास्त एव शा
र्दूला: तेषां संख्या रेखा गणना रेखा। रेदांतरलिया वा प्रथिवी मध्ये रणरसिका: ये रिपव: तेषां उत्कटं यत् रक्तं तेन संसक्त: सार:
स्थिरांशो यस्येति सतथा रुद्र: अवरोधित: अराति प्रचारो येन स:। अंत्रअत्यर्थं रंहसा वेगेन करिण: गजा: तेषां करा: शुंडादंडा: करयुगं
उत्स्थलानि तान् दारयन्। अतिसार: अत्यंतबल: परसमरविधौ वैरिसंग्रामकर्तव्यताया रक्तधार: ॥१६॥ लक्ष्मीति। अमुष्य मंडलाग्र: क
लहे संग्रामे कालरूपमवतु विलसति। किंविध: लक्ष्म्या: लीलाप्रधान केलि: कलह: तस्य कुलं समूह: तस्य निलयो गेहं आवास: गृहं संनिवेश

स्त.टी. स्तस्य संतानं विस्तारः तस्य मूलं कारणं लोकालोकः पर्वतः सत्र वाधिर्मर्यादा यस्य तद्देवं विधं सारलयं पृथ्वीमंडलं तत्र मिलंतः ये इलाधीशाः
८ पृथिवीशाः ते लंसालेलायस्येति सः लूनाः छिन्नाः ये व्यालेभगंडाः उन्मत्तगजगंडस्थलानि तेभ्यः उच्छलंति यानि अलिपटलानि भ्रमरसं
घाः तैर्लोलितः ।विद्विट्लोकाः शत्रुजनाः तेषां असृक् नृपाणां अनुलेलिहानः अतिशयेनास्वादकः ।१६।।बलादिति। अस्य ष्यपवल्गुः वरेश्र
१ ष्ठे विग्रहे संग्रामे विशिष्टं महांतं वैरिव्रातं शत्रुसमूहं विषयशपति मारयति। किंविधः बलद्भिः संचरद्भिः वीरवर्गैः वेष्टयात्या तन्निर्लज्जात्वा
त्संवीक्षिता श्रीर्यस्य। किंविधैः वीरवर्गैः वारबाणैः अंगत्राणैः कंचुकौ शरवाणौ स्त्रीत्यमरः ते रावृताः विपुलबलावलाः विग्रहाः शरीरा
णि येषां तैस्सः थात्तैः। अतिविकराला गतिर्यस्य सः विस्फुरन्। वीतशोकः निर्भयः वारंवारं विवस्वतः श्रीसूर्यस्य व्यतिकरितामिश्रिताया
रुक् तया व्योम्नि आकाशे विद्योतमानः दीप्तइत्यर्थः ।।१७।। स्पामेरिति। एतदीयः कृपाणः शत्रून् रणशिरसि त्र्यशं कंनिः शंकं शृणाति राम:
मारयति मूर्ति सापामिति धातः। किंविधः स्पामैः अंशुप्रकांडैः प्रशस्तांशुभिः प्रकांडमुद्घतल्लजौ प्रशस्तवाचकान्यमूनीत्यमरः। दिशि दि ८

शिञ्जति दिशं स्वान्तं वा शातशः वक्तुरेत्यर्थः दर्शयन् । पुनः स्मृराणां वीराणां शात्रवाणां वैरिणां समूहैः शमनः यमः । शमनस्येयमराज्यमङ्गत्यम
रः । तस्य शिशुतया तत्स्वभावेन वीक्ष्यमाणः दृश्यमानः संहारकत्वादिति भावः । शान्तात्मतां प्राप्तिः श्रमो यस्य । जगति नृशंसान् घात
कान् शकलयन् खंडयन् । आश्रितानां शरणपः शरणाय योग्यः शान्तः तीक्ष्णः ॥ १८ ॥ षाडिति । एषः अश्रुष्यकृपाणः श्यामः कृपाणः
विद्वेषणानां वैरिणां खंडं समूहं सपत्नारि द्विषद्द्वेषणदुर्हृद इत्यमरः । रुषा क्रोधेन परिकषति कषविलेखने घर्षयतीत्यर्थः । किं विधः
षाड्गुण्यं । स्वाम्यमात्यसुहृत्कोशदुर्गराष्ट्रबलानि चेति । तस्य द्वेषि वृत्तं येषां ते तान् स्वाभिलाषस्वमतेनिषन्नान् पाखंडान्नास्तिकान्
जगति कलषयन् । दुष्टैः विषमं यत् विषं तत् हंतीति उद्धते द्विषति परुषः कठिनः । पुष्पः पः चाषः पक्षी तस्य छदः पक्षः छदस्य मानित्यम
रः तद्वत् श्रीर्यस्येति सत्तथा ॥ १९ ॥ × हणः धर्षकेषु ---- मर्षणः सहनशीलः नम्रे द्विषत्यपि षंढः सोमः इत्यर्थः मन मति × २ समिति । अस्यपा

ख०टी०

१०

यक: एक: साहसस्य उद्योगस्य संपत्या सरभसं सवेगं सर्वत: स्फुरति । किंविध: सततमारै: संपूर्ण: पुन: स्वराणां देवानां सरणि: मार्ग: गग
नमिति यावत् तत्र समावर्तिनीनां सौरीणां सूरस्य इमा: सौर्य: तासां द्युतीनां कांतीनां संप्रसारै: समसमयं समकालं प्रासन्नं प्राप्नोति तेज:
संग्रामाग्रेस्वराणां युद्धपुरोगामिनां समि षुसमा सहसात्र तर्कितं सा ध्वसं भयं भीति भी: साध्वसं भयमित्यमर: सं
तान: इतीति ददान: सप्तपसर्गा: । ३ ॥ हालेति । अमुष्यावन्दु: महीन्द्रा नराज्ञ: उत्सी हात इति मारयति किंविध: मोहं स्पृहयंति ते मोहस्पृ
जवंत: पेअसव: प्राणा: तान् तृणमिव जगतां हालाम घ्यो । अनेन सा दरता कुंजिता । मोहस्पृहेति भिन्नपदे हाल । विशेषणं वा पुन: किंविध: श
मे: शव एव भूमि: तस्यां हल: विदारक: चपरं अहमहमिकया । अहं पूर्वमिति विग्रहे शरीर इहा: वांछा: स्पृहे हा इदं द्वंद्वेत्यमर । तन्व
विस्तारयता हेय: त्यक्तुं योग्य: हालाहल: विषं असंमत इति व्यज्यते । हंत इति खेदे हा हे तिदु:खितवच —— राम:

१०

नंत्याहस्त्यात्र हि तप्ततनया वैरिसेनया ॥ कंठेरतीतः ॥ ग्रहवति हस्ताहस्तिकतयाऽत्र तेकलहे दुस्सहः सोढुमशक्यः ॥ ७ ॥ तेयमि
ति ॥ अस्य कृती खड्गः रणशिरसि विज्ञानां शात्रवाणां वैरिणां स्वस्यात्मनः वैज्ञानिकत्वं ज्ञातत्वं ज्ञापयति दर्शयतीत्यर्थः ॥ किंवि
धः ॥ इतिमुदितमतिः इतीति किंमू ॥ प्रज्ञावति प्राज्ञः स्यादिति ॥ ननु निबुद्धप्रतिज्ञस्य स्वप्रकरयति ॥ सुबहुज्ञाति सर्वज्ञोपि अः ॥ नु
धः ज्ञेयं वस्तु सा कल्पतः सामस्त्यतः किलेति अयं तेज्ञां तु क्लिप्र भवति नेत्यर्थः तस्मात् ज्ञानेनेह लोके स्वपुण्योपमं नास्तीत्यर्थः
हीति निश्चये ॥ ततः ज्ञातृतनादूरस्थात् नादूरंगता ॥ ८ ॥ द्वीराधिपरिति ॥ अस्य कौक्षेयकः खड्गः विवतं विद्युल्लतेव अलक्ष्ये
पि अंतरिक्षे आकाशे अलक्षि किंविधः लक्ष्यः यः नक्षनेतावंशस्य क्षपितं मल एव यशो येन स तथा सोमहीनः क्षीराब्धिर
वक्षीराब्धिः रूपकं क्षीणानां क्षणस्य उल्लेख्य जनकतया उत्पादकतया कल्प्यवृक्षः ॥ न क्षीणा अक्षीणा शिखाधरि ज्वालाय
...धारा ॥ क्षणप्राप्ति चिव्यामेघुम्यंतः ये विपक्षास्तेषां क्षयकृत् अभिमुखं यतत्वात् तस्य वक्षः तत्र क्षतं आघातः तस्मात् दु
तैः कैरितियावत् विशेषणाद्विशेष्य प्रतीतिरिति वामनः ॥ ९ ॥ यस्यैकइति ॥ यस्य कृपाणः बहुधा बहुप्रकारैः

आश्चर्यपात्रं अस्तीति शेषः। इतीति किम् एकोऽपि अद्वितीयः करकलितः हस्तधृतः असिर्येन संख्ये रणशिरसि संग्रामसम्मु
ककुभां दिशां प्रान्ताः तटिगंताः तत्र विश्रान्ताः गतास्तिमध्याः गत्वा विरेसुविम्बप्रे इत्यमरः तत्र स्थैः सपत्नैः सर्वतः वीक्ष्यमाणाः पु
नः अनवरतं निरंतरं प्रैषैलाऽपर्वताः तेषां स्वभ्रान्ताः रंउचितां आत्मनः कोशगुप्तिनिःशंकं गाहमानः शक्रः
कोशः मुकुलः तस्य मध्यस्थितिरिति आश्चर्यपात्रं॥२४॥ वेगे इति। अमुष्य असौ खड्गः अपूर्वः धूमः जृम्भते विकु
सति किंविधः प्राभंजने प्रभंजनस्यायं प्राभंजनः तस्मिन्वेगेऽपि न प्रपतति गच्छति नास्त्ययथः। अन्यः धूमः वायुवे
गे न प्रपतति चलो नैव अपरस्तु चलः धाराधराणां मेघानां वृन्दसमूहे अभ्युदयेऽपि लीनो। अपरः मेघेषु नीलो श्रीरा
भवति। चयमयं परि विषयेऽस्य अनिः हेतुः अन्यः धूमः दृष्टो न नयनपथगतः सत्त्वात् अश्रूणां निदानं न। अन्यः धू
मः अश्रुनिदानमिति।२५। इति कदाचित् छिन्नमूलेन अन्यच्छिन्नमूलो भवति अत एवापूर्वत्वम्॥२५॥ निरिति।
अस्यासौ कृष्णः कृपाणः वैपक्षीणां वैरिणां अनीकिनीनां उचितं कृतो अपूर्वः शमनवीरोस्तु यमबालक इव जृम्भते।

लो

शमेनोयमराड्यमइत्यमरः।किंविधः भीषणानां सदसि निष्कंपः कंपरहितः किंचान्यत्।तारश्चेति त्रासोज्ज्वलसोज्ज्वल
स्तुम्भ्रमावेन त्रिजगति कैत्रये विश्रुतस्य ख्यातस्य दृढस्य पूर्वार्जितस्य यशसः जनयितोत्पादकः।साहसानां जन्मभूः
पुनः प्रौढानामपि अनीके रंदे गुरुरूपेदर्पाठचितकृतावितिपदं देहलीप्रदीपन्यायेनात्रापि योजनीयम्॥३६॥उदरिति॥
अमुष्य तीक्ष्णः कृपाणः अपूर्वः भुज एव भुजगः सर्पः तस्य फणः फणा द्वयोरित्यमरः॥संख्ये संग्रामे प्रेंखति।किंविधः स्व
नउत्साहात्फुल्लः किंसत्वारिपुवंशपतिगणं आजिरंके संग्राममध्ये इत्यर्थः फूत्कारान्त्याजयित्वा निर्जितः पुनः किंवि
धः तेषां शत्रूणां असवः प्राणाः त एव सततनगाः वायवः तेषां तृप्त्यायत्पानं प्राशनं तस्य क्रमस्तेन नित्यपुष्टः सर्पाणां प
वनादीनमिति नाम सान्वयं सर्पाणां मणिरूपेक्षितः।पुनः शत्रूणां कालखड्गान्तरयत्नलमांसं तस्य शकलेन दूलकल्पं दध
नः धत्ते सोदधानः॥३७॥सांद्रेति॥एतदीयः कृपाणः दोस्तेमालः बाहुरेव तमालवृक्षस्तस्य प्ररोहः संग्रामस्य अ
श्वांतरेवांतरीयं द्वीपद्वीपोस्त्रियामंतरीयमित्यमरः तस्मिन्विलसति किंविधः सांद्रायाः या कांतिः तस्याच्छायादाविर्ता

तद्धाजपि सकलदिशां अंतरालेमध्ये अनविपन्नैः अनष्टारिपूणां अस्त्रैः रक्तौसि कोपि अथान्यत् सयदि पयः प
यितोपि अनवद्भुतः। पुनः किंविधः। आभंजनैः प्रभंजनस्य वायोरपि मतैः वेगैरपि अतरलितवपुः॥ २५॥ मात्मवादि ति
एतदीयाहूपाणी सैंगरंग संग्रामाग्रे विलसति। सुतरामतिशयेनाके वकालजिह्वा तिरूपकं यमजिह्वा किंविधा। भाव
सपत्नि अन्यजिह्वा पानतस्पर्ववनतनतछिये [illegible] आनतशत्रूणां मितिसंबंधषष्ठीदारयंती अनएव सततधीदिवके
सा किंवि [illegible] पुनः किंविधा नवयद्धपि ररक्तवसा [illegible] ज्ञानवतासां धाराः धयंती पेटू पानेशत्रूणां यशसां पुद [illegible]
[illegible] गादि शोदिशि गंडूषान् विलिखयंती॥ २६॥ क्रीडंतीति। एतदीया कृपाणी सुतरां वीततर्कं यथास्यात्तथा विल
लंती। किंविधा। द्वंद्वयुद्धस्य आजिरभुवि द्वंद्वयुद्धांगणभूमौ क्रीडंती खेलंती। पुनः किंविधा। कुरुकान्तैर्वृतिः संगताभ्यः
मिलिताभ्यः स्वर्वेश्याभ्यः प्रतीष्याः पूज्याः अमराः देवाः तेषां तरवः कल्पवृक्षादयः। तेषां सुमनोवर्षैः [illegible] अ
तितरां रदानादत्तेसा तथा किम्॥ कुलाद्विती [illegible] अभिमततत्कृतेतदर्थां। पुनः किंविधा। शात्रूणां विराधिभिः मां
१४ गद्यः देवीकृत्य अरेवाः देवीत्येति अभूत् [illegible] किमर्थमित्याह॥ तदभिमत [illegible] पां४

द्वितीद्रा ४१

।लरात्रेः कालिका कंन्या ॥४७॥ प्रत्यर्थीति ॥४८॥ अस्य खड्गः जयति सर्वोत्कर्षेण वर्तते ॥ किंविधः जयश्रीः जयल
क्ष्मीः तस्याः पाणिग्राहं पाणिग्रहणं चिकीर्षुः कर्तुमिच्छुः पुनः रसवतीरागवती अग्रणीः श्रेष्ठः पुनः प्रत्यर्थिभिः येरस्मा
पूत यस्तेषां प्रति तत्र प्रतिशरीरस्तंभश्च विस्वरस्य भावन्यैस्वयं किं पश्च मच्चे दृश्यता नूतन यन्संनूसमिन्मुंडपे संग्राममं
डपेसमिन्संग्रामसमययो रिति कोशसारः ॥ विवर्णस्य भावः वैवर्ण्यं प्रश्च चप्रलय श्च न ष्टचेतनाते षां समाहारतमपिजनय
न्संपादयन् ॥ स्तंभः स्वेदाथरोमांचः स्वरभंगश्च वेपथुः । वैवर्ण्यम श्रुप्रलयप्रलयाइत्यष्टौसात्त्विका इत्युक्तेः पुनः किं कृतः पं
डप्रचंडतेजोयस्य सतथा । पुनः इति महाश्चर्यपात्रं इतीति किं स्वागं स्वशरीरं समुद्यात्पुलकं प्रादुर्भूतं धत्ते यः पाणिग्रहण
कर्त्तातस्य स्तंभादयः सात्त्विकभावाः भवंति अत्रतु अन्येषामिति एतदाश्चर्यं ॥४९॥ निक्रोषेति ॥ अमुष्यसमरे जेत्रः जयशीलः स
कृपाणः खड्गजयति सर्वोत्कर्षेण वर्तते ॥ सकः यत्र यस्मिन् निष्क्रोषे पिधानरहिते सति द्विषि प्रष्ठाः वैरिप्रथमाः प्रष्ठोग्रगामी
त्यमरात्मूर्ध्निमस्तके करकमलकृतं कोषं मुकुलं धारयतिस्म किंवान्यतु गरी यः देषिप्रष्ठ संबंधी कोषः आगंगारं अलंत्र

२१

त्यर्थं संचितः एकीकृतः अलं अत्ययं नाशं अमत वहारं भो जयश्रीः यस्य खड्गस्य धारा तस्याः अंभः पानीयं तस्य जयश्रीः
अस्मान् शत्रोः अन्यान् अश्लेष्ये यं इति नियमितधीः निश्चितबुद्धिः कोशांगोपनवस्तु उच्चैः अधासीद्धेवानेप्राशनं रकारोत्य
र्थः ॥४२॥ सांद्रामिति ॥ अमुष्य कृपाणी समितिः संग्रामे मंगवृशः सीमंतो हेरवरे खवसीमतः केशपद्धतिस्तदुद्भोरवरे खे
तत्स्वरूपकं इवेदीप्य भवनीत्यर्थः ॥ किंविधा कुंतमां [illegible] बलानां मध्ये सांद्राः ये अंभोदाः मेघास्तेषां अलिः रामा या द्युतिः कांतिः
सेव हसितं मुखं यस्याः सा सीमंतपदे कुंताः कुंतलाः नामैकदेशे नामस्मरणं वलाः केशाः वलवालो केशपर्यायो पुनः कि
ध्यक्षदामा कातियेषां ते च ते गंधद्विपदाः मत्तगजाः तेषां करटी गंडस्थले तटी तस्याः रक्तं तदेव सिंदूरं तेन पूर्णा ॥ पुनः कि
भूतानिः सीमं मर्यादारहितं यत्याश्वं द्वितयं तस्य नियमने उज्जिहानस्वरूपा सीमं तेरस्वापि उभयपार्श्वे नियमने उज्जिहा श्रीरामः
नस्वरूपा भवतीति जातिः ॥४३॥ ऊर्ध्वमिति ॥ अस्य सतीक्ष्णः कृपाणः जयति सर्वोत्कर्षेण वर्तते सकः यस्तु प्रवीराः वयः इव व
शाद्रस्य बहुस्तनं कृपाणं श्येनं मन्वते मानयंति किंविधं श्येनं ऊर्ध्वं आकाशे रविरुचि विसरैः सूर्यकान्तिसमूहैः स्फुरं

यमादीप्या मंडलं विवंदर्शयितं ॥ पुनः किंविधं अस्त्रै... रुधिरेण शोणं निशितनरं भ्रमति तीक्ष्णं कोणं एकदेशं वंकुसवीमि
अविभ्राणं वंश्वासी भ्राणात्वात् सूची सामर्थ्यं स्येन वंकुः शोणेति जातिः ॥ रंहो भूम्नी वेगबाहुल्ये पवरणा सिर सिप्रपितृकु पेतितु
मिच्छंतां किं भूताः ...वीराः वयश्चामुहुर्वारंवारं कंपनाः कंपयुक्ताः यथोपि कंपनस्वभावाः ॥१४॥ ॐ नमज्ज्ञानिनि तासए
यः अमुष्य खड्गः प्र...नमु वि...णा भूत्मो समुज्जृंभते सकः शांकुवीराः यदं भोतलिंप्रशानिदं भोलिरशनिर्द्वयोरित्यम
रः मन्वते ॥ किं भूताये रंजालिं विंध्याद्रिः विंध्यपर्वतः तस्य द्विनः येदं तावलाः सेषां बलं सैन्यं तस्य करटाः गंडस्थ
लानि तान्कोटिशः अ...कशाः कट्टयन्तं विदारयंतं ॥ किंविधानदं तावलकरटान् ॐ नमज्ज्ञानी यादान घारातस्याः जनं
तस्य बहलासारी...राहस्य ॥ राजर्ज्जिरान् ॥ पुनः कुटंकल्पान् शिखर...नान् ॥ पुनः कथं भूतं दंभोगल्लीं जननघनगति
लोकने ॥ मार्गे...पंकुराने आच्छेदयंतां ॥१५॥ कालीति ॥ अम्ब...सेणी रूपाणी इयं कालस्य यमस्य तर्जनी
अंगुली उज्जिहीते...गच्छति किंविधा कालायसस्य दमे कालायसीया: ...कालायसं लोहं तैः सारभागैः निर्मिता अतए

15

वकाली रूपामा किंविधैः सारभागैः चटुलरठतरैः अतिदृढैः पुनः किंविधा पर्वद्वयेन श्लिष्टा स्फुटपुलकवती सर्वतः कं
पमाना उन्मीलन्ती अहितधरणिभुजो वैरिराज्ञां तर्जनीं [illegible] यं नीत र्जनीं कुर्वती। अनादरे षष्ठी। अकाले अ समये क[illegible]
[illegible]ः तस्य व्यपगमः प्राप्तिः तत्पिशुना सूचका ॥ ९६ ॥ दूरादिति ॥ सेत्यध्याहारः एतदीया कृपाणी सुतरां विलसति। सा का या कृपाणी व
मया [illegible] स्थितानां विमानमार्गस्थितानां व्योमयानं विमानोऽस्त्री त्यमरः देवानां वृन्दैः समूहैः प्रातिपक्षे भवाः प्रातिपक्ष्याः [illegible] वः ये
क्ष्माभृतः राजानः तेषां वर्गस्य समुदायस्य पृष्ठे लुठन्ती वेणी व आलोक्यते दृश्यते कुतः अत्यपेक्षा या मा हृ रणे [illegible] सा म
वरिं वा ॥ किंभूतस्य प्रातिपक्ष्यक्ष्माभृद्वर्गस्य दूरात् एनत्कृपाणी प्रति जिघांसोः हंतुमिच्छति सतथा तस्य। अहमह[illegible]
या अहं पूर्वमहमिकातया धावतः किं च सरिति निशीथे भीत्या नयेन वै मुखं भजतीति वैमुख्यमाकूतस्य निकटमनः [illegible] ॥ ९७ ॥ न
कालमिति ॥ सः अमुष्य देवेः कृपाणः समरे जयति सर्वोत्कर्षेण वर्तते स कः यं कृपाणं लोकाः [illegible] नः येस्माय नी
[illegible]ः राजानः तेषां स्फुटमुकुटशिखाः मुकुटाग्राणि तेषां शेखरीभूतः मुख्यभूतः यः नीलग्रावा नील[illegible]पाषाणः तं मोति रान त्रप
[illegible]त्वात् किंभूतं ग्रावाणं तरं यत्नेन कं सुवर्णं तन्मयेऽहं तदेशे मूलप्रदेशे हंत प्रसवबंधनमित्यमरः सर्वतः सर्वत्र गाढगाढं ॥ ९

श्रीरा॰
१७

ॐ

[illegible]योधनं द्वंद्वं प्रधनम् [illegible]त्यमरः समुद्रमिव तेषांक [illegible] महावलानां बुद्धिमतां आदिमत्वयः म[illegible]यावतार श्रीकृ[illegible] [illegible]सिद्धि
[illegible]कीलाला[illegible]यं तराले ऽदकमध्ये पयः कीलालम[illegible]मित्यमरः प[illegible]कीलालं रक्तं [illegible]नराले तन्मध्ये शो[illegible] [illegible]र्दी
[illegible]मरः अतिविस्तं बहुकाले व्यवचर[illegible]गक[illegible] [illegible]गदि[illegible]णयो[illegible]ति किंविधः अन्यथी वैरी स एव शं [illegible]मा[illegible]स
[illegible]संभ्रमात् आदरात् साजी ही पुर्हुतु मिक्षुः किंविध शंखरथा तं पुनः [illegible]कृतिविषयः वेदविषयः तं हरतीति हरस्तं [illegible]कर्णि
[illegible]हरा पुनः किंविधः नाग्रतु अविदितालस्यः निःसीमः मर्यादारहितः वेगातिशयः तेनदलितः आयोधनमेव [illegible]
[illegible]संग्रामसमुद्रः तस्य मध्ये येन सतथा ॥ द्दराक्रमांत मितिनसएनदी यः कृपाणः जयति स कः [illegible]प्रताव [illegible]
[illegible]र्मवितारा हदेः [illegible]तिं जनयति किंविधः अन्वीं त[illegible]संतते नारता आतमित्यमरः पु[illegible] [illegible]
[illegible]मरः कृतप[illegible]निवास्यले नस्त्रिग्धा जंबालयुक्ता [illegible]कुत्ताशैवालयुक्ता वा मूर्त्ति[illegible]स्य [illegible]
[illegible]विधा[illegible]तः कृतवसतितया [illegible]मेदका मूर्त्तिर्यस्य [illegible]शैवलं पंके जंगले [illegible]
[illegible]राहितः न स्यात् [illegible]तं यदंगं शिखरं तारद[illegible]संसर्गः तद्विम[illegible]घन[illegible]णाकारः आधाराय [illegible]नमी [illegible]

पं० स्तो० मृगेन्द्रा। याराजानः तेषांउन्नतांगानिमस्तकाः तद्द्युतिकरविम्बवासीयर्कसामर्थ्यात् उद्यत्खणोल्कारः तेनभीमः पुनः।।प्रथवनि
१८ ...धारुग्यांसीकाठिन्यसूचकः स्फुटमहिमाम्हाने विग्रहे दिद्दः विरोधश्च यस्य सः।।६२।।उन्मीलदिति।।सरनदीयः
18 कृपाणः जयति।सकः यः मूलकांडः आदिवराहः। तल्लीलांकलयति आंगीकरोति किंविधः।उन्मीलती भासुराश्रीर्यस्य सः
...पुलकयुक्तंवपुर्यस्य सः।क्रूरः यः दण्डाप्रकांडः प्रशस्तस्तम्भः तत्र स्फायत् वर्द्धिष्णु यत् दीप्तिवल्लीनांकान्तिविस्तारः
प्रत्यर्थिनः विरोधिनः तेषांसैन्यंतदेवाम्बुधिः समुद्रः तस्य पयसि जले मग्नां मेदिनीं हरतात् उद्धधीकुर्वन्तु मिक्षु।।६३।।आदुः
घेन्द्रोरितिः।।स एतदीयः कृपाणः जयति सकः यः नारसिंहीं नरसिंहस्य यं नारसिंहीं लां भ्रान्ति जनयति।किंविधः अत्र
...मानेजसां चक्रवालैः रोदोरोकांतरालं अभ्रुवानः व्याप्नुवानः पुनः त्रिजगति क्रूरत्वस्य एकपात्रं न पारिच्छिन्नं शक्तिः स्वरूपं श्री
...यस्य सः तथा।किंविधैः अविरलांचक्रवालैः दुःप्रेक्ष्ये दुःखेन प्रेक्षितुमशक्ये पुनः अन्यतेजसां प्रतिहतिर्नाशः तत्करणैः तत्कारी १८
...गौरित्यर्थः पञ्च श्वेतीः विकटसटाश्चन्नत्सान्निभैः तत्तुल्यैः।।६४।।मोदेन्यमेति।।स एतदीयः कृपाणः जयति सकः यः विं
रूपेषु भुवनेषु विष्टपं भुवनं जगदित्यमरः इति श्रयपूर्वेरवर्वत्वं क्रस्वत्वं खर्वो ह्रस्वश्च वामनः इत्यमरः प्रथयति ख्यापयति।।
× ग्राचाण्पिचोः रोकंरंध्रं तस्य अन्तरालं मध्यं ... शोकमिमिथ।।×४

यः दैन्येन दारिद्र्येणानो ऽभिभूतः पराभूतश्च परं यः बलिबिभवं बलिसामर्थ्यं अपदेशात् व्याजात् अहार्षीत् अहरत् दित्य
र्थः अन्येभ्यः इतरेभ्यः स्वस्तिकारी स्वस्तिकर्त्ता नानस स्वतीति चतुर्थीः पुनः यः परिगणितैः विक्रमैः संप्रतीतानः चह
विक्रमवानिति भावः मायासंवृतस्यात्मा नो म भासा शून्य इत्यर्थः यश्च न नमति नम्रो न भवति पदन्यास भाक्
त एवान्यायेस्य याप्रवृत्तिं ॥६६॥ पारुष्यस्येति अस्य संडेत्रः कृपाणः जयति स कः यः जामदग्न्यात्मजः हैमो व
धत्रे धारयतीत्यर्थः किंविधः पारुष्यस्य काठिन्यस्य एकं पात्रं किलेति अयते सकलं यत्परदात्रं तस्य स नं वशान्तक
भारः मारणं मामः वृत्राशत्रूणा शात्रो वा त्रियद्दोः सहस्रो बाहुसहस्रं तस्य व्यापनयनं दूरीकरणं तत्र पटुः कुशलः भिन्न
भूभृद्विशेषाः राजविशेषाः येन स तथा बाहामाजो हि स्तव तौ वृरिष्टैरपि आश्चैरपि भुवनगुरो कस्यास
कृत्रे च स्पर्शनीयः जामदग्न्य पक्षे भवनगुरोः शिवस्य सन्निधानात् अध्याष्यत्वमाद्दशाय रतितपत्तीय
पाणः नयति सुतरामतिशयेनासकः यः लोके आश्चर्य रामइव मः रामा द्विलक्षेणत्वे नाश्चर्य

अस्यैवैसौश्रास: [illegible]

[illegible] गौर्विसर्गयति ॥ य: कौल्याधिकारी तस्य नेन वि[illegible] मन: कौपथिवां [illegible] रूपा: वैरि [illegible] तेषां अतिकारी विभुर्भवति [illegible]
19 श्रीहरणां अनादरेण षष्ठी सप्रह्लण [illegible] पंसु [illegible] भिन्न: य: विद्ध [illegible]
तेषां अस्माकं अनादर: तेन प्रकाटितः विभवे यो [illegible] राकरस्यां इच्छा सकामुकं नमाशी पुन: देवा [illegible]
[illegible] नस्कं दूतत्वा विश्वामित्रमान कर्तेति प्राप्तिर्व पुन: य: खङ्ग अर्थांकारा: [illegible] कर्त्तार: तेषु [illegible]
[illegible] शान्तिंगधति ॥ अस्यैव [illegible] सह पाण: जयति ॥ सक: य: कमारातिं प्रतीति श्रीह: [illegible] 3.
[illegible] तिं [illegible] धः य: [illegible] भिराम [illegible] ति: पुन: [illegible] नह [illegible] भिरामं [illegible]
[illegible] मित्रमंगल्या [illegible] कानांमित्राणि [illegible] पा [illegible] जान: पृष्ठे मित्राणि गोपालोपगोपाल [illegible] तेषां [illegible]
[illegible] बहुधा बहुप्रकारं विंबिता: अशोषलोकाप्तिम्मतया स्वर्गस्त्री [illegible] अभीष्टं [illegible]
[illegible] विसंग्राम भूमौ खंडिता: अरातिवाणा: वैरिशरा: येन ति पद्म खंडित: अरातिश्वासो वाण [illegible]
[illegible] तोसाए [illegible] सुनरा जयति स क: य: बुद्धिमां निविध कि विध: अधिसमि [illegible] गणांसमग्रामं [illegible]

त [illegible] नेत्ससमायुद्धे ॥ श्लाघ्यमानः ॥ केशि [illegible] धैः धीरैसत्वं सारः सत्वांशश्च तस्याधिष्ठानं तेन भास्वरः [illegible]
धांते [illegible] तैः पुनः किं [illegible] मुनिमाः विनीताः बालाः शिशवः अवलाः स्त्रियः तासु कथमपि विमुखः मारको [illegible] तीव्य घ
त्रा [illegible] याः ॥ अबलाः तासु विमुखः पराङ्मुखः लोकातीतः सर्वाधिकप्रभावातिशयः तस्य महिमा तैः महिम्न इति तथा नृ
मे अहितः पक्षो शत्रुकामेषु आहितः सादर [illegible] गामकं तमिति ॥ स एव तदीयः कृपाणः चिराय बहुकालं कल्कि रिव क [illegible]
कः य दु [illegible] तां दुष्टानां आहितं येन्ह [illegible] भूवत्वम [illegible] गानं तेषां समाजे अहरजेहि हरणी ॥ किं भूतः दुष्ट [illegible]
लेभयं भीतिः तद्दवज्ज्ञाधिः समुद्रः तस्मिन्पर्यन्ते धर्मराजं संहत्वात्सम्यक्कृतः ॥ वेगात् ॥ ३ ॥ दृष्ट्वि धृः अद्भुतुमिद्धुः ॥ ४ ॥ गुणे
भुवि संग्रामभूतौ निष्पादि वारमा वन्हिः पिधानलगतः कल्किपक्षे निष्परीवारः असहायः ॥ शोकापनोदी शाके तो [illegible] कः
पुहत्ता अस्य संगे अंकृपाणः जयति ॥ स कः यः शाकप्रतीति जनयति ॥ पः त्रिलोक्यां सरभसं यया तया अहितानां वैरि [illegible] ए
गानियानि गाम्भाणि कुलानि तेषां प्र [illegible] प्रकृष्ट भेदेन निक्रान्तः शाकपक्षे सरभसाः सवेगाः महिताः श्रेष्ठाः ॥ ३ ॥ गाः ॥ ३ ॥ अ
[illegible] ताः ॥ ग्रे हनिष्मातः ततः [illegible] ग्रामसीमि प्रबलं यत परबलं तस्य अरातिभावात् प्रतीतः र [illegible]
[illegible] बोधारातिभावात् [illegible] रिषदा देवसभया सर्वदा श्लाघ्यमानः श्लोके यशः य [illegible]
[illegible] अतीतः बन्धाराति [illegible] वीरः [illegible] वंधु [illegible] कार्याप्यामोदकारी स्वस्य पक्ष्यामतात्म ४१

ग्रा०स०टी० प्रसादैकः पद्यं श्लोको यशसि पद्ये चेति कोषः ॥७८॥ यद्दति ॥ अस्य सतीक्ष्णः कृपाणः मृधमुति संग्रामभूमौ जयति ॥ स
२० ध[illegible]कैश्च संख्यातेजाः अतिदीप्तः आश्चर्यवह्निः रूपकं ओज्ञा च प्रविष्टोपि कल्पमार्गप्रविष्टः कृतमात्रः अरिहृदि शत्रुहृदये
आधत्स्फोटजातं जनयति उत्पादयति ॥ चक्षुष्यः सन् दृष्टिगोचरः क्षेत्रमात्रे अत्र मात्रेपदं साकल्ये दहति कैवल्ये वा क्षेत्रम
२० त्रमेव नान्यदिति ॥ अत्र गंधोपि न म्लानूशिरोदीरयति किं चान्यत् द्विट् खड्गधारा जलं वैरी खड्गधारे वजलं तस्य वि[illegible]मस न अतः
दीप्यते अग्रस्त्वेतद्विलक्षणत्वमित्याश्चर्यवह्नित्वमस्य ॥७८॥ संग्रामइति ॥ अमुष्य नृपतेः तीक्ष्णः सजैत्रः कृपा[illegible]
जयति सकः यः साक्षात् अंतकश्रीः यमश्रीः किंविधः संग्रामे युद्धे संगतायाः मिलितायाः सरभसं विलसन्नूयः
यः खड्गः तेन उग्रः क्रूरः पाणिहस्तो यस्य एवंविधं प्रत्यर्थिक्षत्रं तस्य दृष्टिस्तस्याः समसमयं तत्कालं क्रूरकर्म आहत्
अंतोनाशो येन सः कोलः श्यामः कत्यावसानस्य भ्रमकृत् आविर्जनस्य शत्रुलोकस्य कर्मणां एकः साक्षी ॥७९॥
थीति ॥ अमुष्य सतीक्ष्णः कृपाणः समरे जयति सकः यः क्ष्मापालेषु राक्षसः कोणपः कव्यादित्यमरः ॥ न द्विविध
धः प्रत्यर्थिक्ष्मापतीनां प्रतिस्पर्धिपृथ्वीपतीनां असुहरणविधौ प्राणहरणविधौ उल्वणक्रूरकर्मा अत्यर्थं क्रूरक

शश्वत् निरंतरं मांसं अस्थिमज्जा च तेषां व्यतिकरः संपर्कः तद्विभवात् हरं दुःप्रेक्ष्या मूर्त्तिः यस्य स तथा ॥ संमूर्छद्विगुणीभव
न्तृ किं विदु स्वं कटुस्वं यत् तन्जं वक्रांतेन शबलितः चित्रितः कालरात्रिः देवता तत्प्रमादीनन्संतोषकर्त्रा ॥१७॥ संग्रामेति ॥ सरुं
दीपः कृपाणः जयति सकः यः जन्ययुद्धपाशिप्रतीतिं जनयति ॥ प्रवेनाव कृपाणः पाशीत्यमरः ॥ सकः यः संग्राम एव उदन्वान्
समुद्रः उदन्वानुदधिरित्यमरः ॥ तेषां प्राभवे पराभवे प्राभवस्तु पराभव इति द्विरूपः प्रभवति समर्थो भवति कस्माद्विभवात् क
मध्यात् ॥ पुनः किं भूतः अत्फद्वतायाः काबंधस्पृष्टेः शिरोविहीनशरीरस्पृष्टेः पञ्चोदकस्पृष्टेः ॥ शश्वन्निरंतरं प्रबलमदवशा
त् बलानस्य एकहेतुः एककारणं पुनः प्रत्यर्थिभूताः पावकभूताः शत्रुभूताश्च क्षितिभृतः राजानः पर्वताश्च तेषां अभिम
ताय अनंतधाराधराः खड्गाः मेघाश्च तेषां दाता ॥१८॥ द्यायो आतमिति ॥ अमुष्य सतीदृशः कृपाणः समरे जयति सकः यः वातमा
तिं वायुमर्मं विधत्ते करोति किं विधः अश्रांतं निरंतरं पुष्करांतः पिधानं मध्ये कृतवसतितया तत्र स्थितत्वात् पांसुपातानभिज्ञः रजः
कणसंसर्गानभिज्ञः सर्वदा निर्मल इति भावः पद्मपुष्करं व्योमभेदं तः पतितत्वात् पांसुपातानभिज्ञः व्योमपुष्करमंबरमित्यमरः
रंहो भूम्ना वेगबाहुल्येन अरिपवन एव उर्वीधरा राजानः तेषां भुजा स्त एव विपिनं तस्य उन्मूलनेदक्षः सीराबलीयस्य स तथा ॥

रास॰टी॰ पक्षे रिपवश्च उर्वीधाराणां पर्वतानां भुजा इव विपिनानि तेषां उन्मूलने दृष्टसारः उत्तुंगानि स्कंधपीठानि तेषु अविरतविहति:
२१ पक्षे उत्तुंगा ये स्कंधाः सप्तमं अवहाद्युवहादयः कदाचित् अनाक्रांताः गंधो लेशी येन । पक्षे आत्तगंधः वेत्तिकाकुः गृहीतगंधः ...ये
९१ वतः ॥१७॥ श्रीदेति । अस्य सजैत्रः कृपाणः जयति । स कः यः पौलस्त्यस्य कुबेरस्य पौलस्त्यो नरवाहन इत्यमरः । तत्
स्य प्रतीतिं जनयति उत्पादयति । किंविधः त्रिषु भुवनेषु लोकेषु श्रीदत्वेन प्रतीतः ख्यातः सः समित्यां संग्रामे उग्राणां मत्र
पक्षे उग्रः शिवः उग्रः कपर्दीत्यमरः । पुनः शश्वन्निरंतरं रत्नौलाविलासः तस्य अवदानमहत्त्वमतस्य प्रमदः हर्षः तत्परवशो:
हर्षाधीनैः किन्नरैः गीतकीर्तिः पुनः कुकुभां दिशां विजितिषु उत्तराशां श्रेष्ठाशां बिभ्रता । पक्षे उत्तराशां उदीचीं दिशं बिभ्रता श्री
।पुनः सार्वभौमं सर्वभूमिसंबंधं आश्रितः ॥ पक्षे सार्वभौमं दिग्गजं आश्रितः । पुष्पदंतः सार्वभौमः सुप्रतीकश्च दिग्गजा इत्यमरः । २
कम्बुः ॥१८॥ भामीम इति । अमुष्य सतीक्ष्णः कृपाणः समरे संग्रामे जयति । स कः यः इत्थं अमुना प्रकारेण शक्तिभूमा शक्ते रुत्साहः श्री
र्य उत्साहादो बलो स्त्रियामिति मेतस्य बाहुल्यं तेन प्रथितः ख्यातः । यः महिमा सामर्थ्यं तस्मात् तासिः दर्शितः ईशानभावो येन । ईशा
नपक्षे शक्तिः पार्वती तद्वत् कालः । ईशानपक्षे व्योमकेशो भवो भीम इत्यमरः । कालेषु यमेषु कालः मृत्युः पुनः मृतामुं जं गच्छतीति मु

जगावराभोगाश्रेषपरिपूर्णता दुःप्रेक्ष्या दर्शनायोग्या मूर्त्तिर्यस्येति स तथा। अथवा भृता भुजगावत्वृत्ता भोगा दुःप्रेक्ष्या मूर्त्तिर्येन स तथा
पक्षे भृता भुजगावराणां आभोगेन दुःप्रेक्ष्या मूर्त्तिर्यस्येति। पुनः कीदृशः नित्यं प्रत्यर्थिनां वैरिणां कामे निश्चितं प्रविदलनं तेदेव फलं त
त्रस्य स्पष्टा प्रकटा दुर्मर्षा दृष्टिर्यस्मिन् स तथा॥ पक्षे प्रत्यर्थी यः कामः मदनः तस्य प्रविदलनमेव फलं तत्र स्पष्टा दुर्मर्षा दृष्टिर्यस्य
कापि केणेन लीनः पक्षे कापि शेषलीनो नेत्रिकाकुः अपि तु एकस्मिन् केणे लीनः॥१७॥ अमुष्य सनीडगः कृपाणः समरङ्गये
स कः यः प्रतिसुभटाः स्पर्द्धिनः वीराः त एवमुवस्ता सोदारणाविदारणा बाहा भुजा से बहलः लांगलस्तस्य पोत्रमुखं अग्रमुख [illegible] कोडः
हलयोः पोत्रमित्यमरः। लांगलं हलमित्यपि। यः क्षत्रियस्य संग्रामाब्धिं संग्रामसमुद्रं तरीतुं यानपात्रं तु पोत इत्यमरः। वि
पक्षे क्षत्रियस्य साहसात् उद्योगात् स्थिरतरं मनो यस्य तस्य॥ यः लोकातीता लोकाधिकाया प्रशस्तिस्तस्याः प्रगुणलि
कृतेतन्निमित्तं तदर्थे वादोस्तमालस्य बाहुतमालस्य पत्रं तमालपत्रस्य लेखनसाधनत्वं शोणर्यलक्ष्म्याः पात्रं भाजनं या
जनयोः इत्यमरः॥१८॥ कालीति। एतदीया तीक्ष्णा कृपाणी नमस्विन्याकाशे विजयते। केव कालिंदीव यमुनेव। किं
कृपाणी कालीश्यामा पुनः प्रत्यर्थिभूताः क्षितितलकाः राजानः तेषां कुले तत्र प्राभवं उच्चैः श्रेष्ठाः इति यावत् तेषां कूलं से

...टी
२२

षंतत्कषंतीति कषा कषविलेखने ॥ अथ कूलंतरस्य पर्सिन्य एषत डागयोरिति मेणापक्षे क्षितितिलकाः भूम्यलंकाराः पर्वताः तेषां
कूलत्रांस्फुः श्रेष्ठः कलिंदः तस्य कूलंकषा नदी सिंधुः स्रवंती तरिनी तरंगिणी कूलंकषा शैवलिनीति हलायुधः ॥ अलं अत्यर्थं
उन्मीलन्नपुष्करांतो पिधांतो यस्यां सा पक्षे पुष्कराणि जलानि कमलानि वा ॥ बिशप्रसूनराजीवपुष्कराम्भोरुहाणि इति
कबंधमुदकं पाथः पुष्करमित्यमरः ॥ जगति लोके पितृपतेः यमस्य धर्मराजः पितृपतिरित्यमरः स्वसः त्वं भगिनी त्वं व्यंज
यंती दर्शयंती ॥ किं वान्यत् विपुले विग्रहे विरोधकाबाधिं विरोरहितकायस्यापि दिशि दिशि दर्शयंती ॥ किं वान्यत् पक्षे काबर्थ
सृष्टिं जलसृष्टिं विग्रहे शरीरे ॥ ८१ ॥ कीलालैरिति ॥ अस्य साजे त्वा कृपाणी समितिविजयते ॥ सा काया वाडवश्चासो अग्नि
श्च सततया तस्य ज्वालेव आलोक्यते ॥ किं विधा कृपाणी कीलालैः रक्तैः नीतमूर्त्तिः व्याप्तदेहा कुविभरैः कांतिभरैः किमपि
भासुरत्वदीपत्वं वहंती पक्षे कीलालैः जलैः शोणितोऽमृतं सि कीलालमित्यमरः ॥ रणे एवाब्धिः तां गाहमाना किं विधं रणाब्धिम
टिसंस्रवैः भूभृद्भिः पक्षे पर्वतैः विधुतः घनरसो वीररसः पक्षे विधुतः घनरसः उदकं मेघपुष्पं घनरस इत्यमरः अश्रान्ते निरंतरघा
अमध्ये आस्थितिरपि परा भूतिः परा भुवः तस्याः भूः स्थानं ना ॥ जलस्याग्नेश्च विरोधः प्रसिद्धस्तेन शत्रुत्वे ॥ ८२ ॥ सत्यथीति ॥ अत्र

पुनः स्त्रोज्ज्वल्येन पयांसि कुंदकेशीधिदं धवलीकुर्वती ॥५॥ दानीलेति ॥ अस्य सा जैत्रा कृपाणी समितिविजयते सा कायवा
नां बाहा न जाति किलिंग ॥ करवतां पुराणां मित्यर्थः दशशतं सहस्रं करा किरणाः विभर्त्तीति भृत् ... यः तस्य बाहा अभ्याः
पंक्तिः तस्योः प्रतीतिं प्रत्ययं धत्ते करातीत्यर्थः किंविधा नीला श्यामा अभ्रपंक्तिरपि नीला ध्रियते आकाशे निःशीमपाता तु न्यं
वनः विस्फुरंती स्निग्धत्वं वहंती विमलायो यशः संख्या स्तान्यपेण पुंजानिवड द्भुमंतादीते भूम्ना बाहुल्येन दुर्लक्ष्यपि
लि ...मशावच्या ॥६॥ नन्वीति ॥ अस्य सा जैत्रा कृपाणी समिति विजयते सा काया प्रत्यर्थिनः प्रतिपक्षिवीपरिदृढाः पृथ्वी
भवः प्रभोपरि दृढा तेषु तिलकाः अलंकारभूताः तैः भीत्या भयेन दंदशूकीव सर्पिणीव दृष्टा दंदशूका विलेशय इत्यमरः त
स्य स्त्री दंदशूकी दंशेलुपुसदंत्यादियं ... किंविधा तन्वी कृशा तुच्छा अंजनं नीलांजनं तद्वदाभा श्यामेत्यर्थः
मध्यलंघानि निजपरिवारतः स्वकोशात निष्पतंती निर्गच्छंती पक्षे परीवारः स्वकुलं परिवार इत्यत्र उपसर्गस्य च ... मनुष्ये बहुलं
दीर्घता ... तस्य अतिभूम्ना सिद्धं गणत्व बाहुल्येन अखिलवपुषि परं अत्यर्थं पिंछलत्वं आर्द्रत्वं वहंती ॥७॥ प्राश्यामेति ॥ अ
स्य सा जैत्रा कृपाणी समितिविजयते सा काया संख्यावतां पंडितानां मा संख्यावान् पंडितः इत्यमरः राज्ञाः सीमांतिकाः राज्ञः ...

...यो: स्नेहं ददातीत्यर्थः किंविधा श्यामा कालीनिर्यच्चिन्तकवोस्त्रं किं विदुमं संज्ञातजं रक्तं तेन भृतं मुखं यस्याः सा किंचान्धतमसो णीपृथ्वीत
स्याः क्षोदः धूलिः स एव तस्य वान्त्रं धकारः तस्मिन् दुःप्रेक्ष्यामूर्त्तिर्यस्याः सा किंविधा॥ चूर्णे क्षोद इत्यमरः पललस्यमांसस्य पिशितं त
रसामांसं पललं मित्यमरः। विशसने विदारणे पाटवं पटोभावः तं दर्शयंती पुनः किंविधा निःशंका भयरहिता क्रूरं यत् दंष्ट्रा व
...प्रदेशो तो क्रीलद्ध्य दंष्ट्रा त्युच्यते तस्य रुचिः कांति तया शालाविशा॥ ८९॥ शिवा॥ तन्त्रेति॥ अस्य सा जैत्रा कृपाणी सततं निरंतरं वि
...सति साध्व्यामृता विष्टिवपिशाचाविष्टवा किंविधाः पुंसांपुरुषाणां अस दृशि अतुल्ये समितौ संग्रामे पक्षे समायां धूनना निकंपि
नानि अस्मकवा न कुर्वाणा किंविधानां पुंसां तं त्रज्ञानां शास्त्रज्ञानां पक्षे प्रधानकृत्येव दिनां पुनः निजांगानां सप्ताचगणो स्वाम्यमा
...कोशदुर्गराष्ट्रबलानि चेति तेषां आवरणे पक्षे निजांगानि शरीराणि कृता कृताधियोयैस्तेन तथा तेषां शांह सस्य पक्षे योगस्य एक
...यं भजंति तेन पापोनः पुण्येन अप्राप्त्येत्यर्थः। पुनः किंविधानि भीकानि भर्या। पुनः नयन विषयतां नेत्रगोचरतां यातमात्रैव गत
...यो धान् वीरान् मोहयंती व्यामोहयंती॥ ९०॥ सश्रीकेति॥ अस्य सा जैत्रा कृपाणी विजयते सा कायावारस्त्रीव वारांगनेव सत्काम
वती किंविधा सश्रीकाशोभायुक्ता। विस्फुरंती निजांगं सततं पुलकितं रोमांचयुक्तं दर्शयंती सत्सु रागोपस्याः सा वार्यमानां मनायिविते स

मसंरंभवेगंक्षोभंउत्पादयंती।किंभूतेतिदृश्यतेसमितिसंग्रामेभीमायांवाअन्यंसुविपुलंकंठदेशेअतिगाढंदृढतरंआश्लि
ष्यंतीआलिंगयंती।एवा।यादत्तेइति।अस्यसाअत्राकृपाणीविलसतिसुतरामत्यर्थं।साकाया।कंपनेवअहितभुजंगम
तांवैरिबाहुध्वतांदंभिपातानृदष्ट्रविषयमानेकंपंदत्तेददाति।या।रक्षासती।अहितभुजंगमतारक्षा।किंभावंशोणिमासिंदू
नत्वंदत्तेपुनःयासंपदितत्कालंतेषुवैरिषुनिपततीसतिभूम्नाबाहुल्येननिपातेनपतनंदत्ते।इत्थमखिलंसाम्यंसाधर्म्यं
प्रकाशयापिप्रकटीकृत्यापियस्याःकृपाण्याःकोपिअनिर्वचनीयःअनुपमःउपमारहितःविशेषःआधिक्यंतुपुनः
एकाअद्वितीयासतिअहितभुजंगमतांआजौसंग्रामेपंचत्वंपंचसंख्यापंचत्वंमरणंदत्तेइतिशब्दबलंअयमेवविशेषः
ादरा।स्वाभावादिति।अमुष्यसाअत्रकृपाणीसमितिविजयतेसाकाया।नानाश्चर्यरूपा।तदेवविशेषणेनविशदयति
यास्वाभावात्स्वभावएवस्वाभावतस्मात्।अत्रअंजनाभाकज्जलकांतिःसंततंनिरंतरंविष्टपानांभुवनानांपालनेनविलसति।धि
अहितधरणिभृतांवैरिपृथ्वीधराणांसंहारेमुहुःरक्तवर्णादृश्यते।या।विज्ञानैःविशिष्टज्ञानैर्येषांतेनथानैःविशदतरंय
द्यशःतत्कृष्णपुंजोज्ज्वलाप्रकृष्टउज्ज्वलातर्क्यतेऊह्यते।अतएवनानाश्चर्यरूपत्वं।एवं।श्री।येति।अस्यसाआश्चर्याआश्चर्य

रा.ल.टी. रूपा रूपाणी इत्यादि समस्तादि व्याप्ति क्रीडति। सकाया कान्ती श्यामा भिषतां अवलोकयतां का ॰॰ साम्यं पमसाम्यं तुल्यतां जनयति कृत्वा ॰
२५ यति पुनः या निःपरिवारभावं आवरणरहितत्वं याता प्राप्ता सती रणे भिरसितं परं वैरिणां। अवलोकयिनिः रतिः परिवारस्य
न्तं विधत्ते। आकरोति। किं विध रिपूणां अवयवेषु हस्तपादादिषु निपुणाय थातथा संगं नैव अ॰॰ वानां अकुर्वतीत्यर्थः
25 पुनः क्षणा द्वितिमान् रिपून् किमपि निःसंगान् संगरहितान् विदधती कुर्वती॥ ८५॥ यास्निग्धेति॥ अस्य सौजेत्राद्ध्याणे
समीके युद्धं मृधमास्कंदनं संख्यं समीकमित्यमरः॥ सुतरां विलसति॥ सा काया स्निग्धः श्यामलापि स्फुटयवलयश्॥ धा
मस्फुटं धवलं यद्यशास्तस्य धामगृहं अजहल्लिंगेन विशेषणविशेष्यभावः। पुनः या धारा धरापि प्रत्यर्थिनः ये दात्रेयाः
तेषां अंतःपुरिकजनानां सिते षां अनल्पः बहुयः संतापः तस्य हेतुः धारापदेन विरोधः या धारा धरा सा कथं संतापहे
तुः धारा धरो मेघ खड्गावित्यभिधानेन धारा॰॰ खड्ग धारा ततः विरोधाभासः पुनः या एकापि द्वेषणानां वैरिणां सपत्न
रि द्विषद्वेषणो हृदयइत्यमरः॥ हृदयं अधिपुनः कोटिधा कोटिप्रकारसंख्यायां विधानार्थेये ति धा स्वाधिष्ठानं आस्थान
अथवा प्रभावः। आधिष्ठानं पुरे चक्रे प्रभावध्यासने इति मेदिः दर्शयंती प्रकाशयंती॥ ८५॥ यास्थैरमिति। अस्य सौजेत्राख्ये

पाणीसुतरां विलसति। साका यास्वैरं त्यक्तशोभा दूरीकृत पिधाना रणशिरसि संग्रामे दृढं गाढं विद्वेषिणां वैरिणां कोपं
अर्थसंधानं द्वेष्टि या संम्राजः सम्यक् राजते सो संम्राट् तस्य संम्राजः करस्या सति निखिलं समग्रं शत्रूवर्गं किरस्यं करे
करमारे तिष्ठतीति तथा तं जनयति॥ या भोश्वन्मंडलस्था भास्वद्दीप्यन्मंडलं तत्रस्था। भास्वत् सूर्यस्य मंडलं तत्रस्था तत्त्वं भ
गवतीत्यर्थः दत्त्रि वा समुखान् वैरीवीरानू योद्धुमागतान् इत्यर्थः॥ नचिरात् शीघ्रं तद्भास्वन्मंडलं तत् प्रसिद्धं सूर्यमंडलं गमयं
यति प्रापयति द्वाविमौ पुरुषौ लोके सूर्यमंडलभेदिनौ। परिव्राड्योगयुक्तश्च रणे चाभिमुखे हत इति वचनात्॥ ए(७)॥ मुष्टी ...
स्य सा जैत्राक्रपाणी सुतरां विलसति॥ सा का या मुष्टिग्राह्यापि मुष्टिना ग्रहीतुं शक्या तथा नागानां गजानां अयुतं दश स
हस्रं तेन न तुलितं नोलितं बलं येषां ते तथा तैः दस्युद्भिः वैरिभिः द्विड्भिः पक्षाहितामित्रस्य शात्रव शात्रव इत्यमरः॥ दुर्ग्रहा
या गुप्त प्राप्तापि पिधाना तरितापि जन्ययुद्धरिपुहननमयैः वैरिमारणप्रचुरैः अवदानैः महत्कर्मभिः प्रकाशा प्रकारा॥ या शीत
स्पर्शापि आयसः लोह जिकः शीतस्पर्शः अरण्ये तृणवत् अरिकुलं भस्मसात् भस्माधीनं तदधीने सातिरिति साति प्रत्ययः॥ ...
यन्ते करोतीत्यर्थः॥ किं ...धाणेन ऊर्ध्वमुष्टुः कोणो यस्याः सा शोपास्य ऊर्ध्वमुष्टुः कोणाय या सेति वा॥ (८)॥ अञ्ज्व मिति॥ कामु खा

टी॰ ...त्रा... पाणी विज यते सा कापास्वयं तज्जंगी सरलांगी ता ...पि दिग्धपूर्णां वक्र भावं न सहते सह मर्षणी या स्निग्धं क्लिन्न ध
ति नंपदं ... न कज्जलं ...स्य आभेव आभा कांतिर्यस्याः सा ॥ शा... वीर्य शत्रु संबंधि धवलं श्वेतं यशः स्वगयति आच्छाद यति
यः ... शारीर्या लांगूल दंड वद्दीर्घ प्राप्नोति पाठः मुहुर्वारं वारं अरिकुल ली वंदी ... तिमहत व्यसने दुःसवि ... मोहं ... यो
समिति संग्रामे निर्दग्धस्फुरंती ॥ एता मुग्धेति ॥ अमुष्य ... कृपाणी नितरां विलसति सा कायामुग्धा प्रालम्ब मुग्ध मे अ
हित नरपतीन् वैरिनृपान् तत्क्षणं मोहयंती व्यामोहयंती पुनः प्रोद्धृता कंपिता विनेत्रा विगत परिधाना नेत्रं मधि गुणेन ...
...मंजरी ॥ मुहुर्वारं वारं अभिपतितान् आगतान् तान् अहित नरपतीन् समुत्कंपयंती सम्यगुत्कंपयंती पुनः या स्वच्छ
या ... पाते स्वस्पच्छाया कांतिस्तस्याः सन्निपाते सन्मुखावस्थितान् सन्मुखागतान् तान् अहितान् किं ... अविर्बचनी
य विदधती कुर्वती किं विधा अत्यर्थं भासुराः स्त्री यस्याः सा ॥ एवंगिता स्वे स्वे रतिता ॥ एतदीया सा कृपाणी निष्कार्पण्या ॥ हितानां
निर्गतं कार्पण्यं कृपणस्य भावः कार्पण्यं येषां ते निष्कार्पण्याः ये अहिताः वैरिणः तेषां हृदि हृदये हठेन आकृष्टा तत्का ...
... वसतु सर्वदा तिष्ठत्वित्यर्थः किं विधा स्वे स्वे काले स्वकवसमये अतिक्रांतं कोशपिधानं भयात्सा पुनः स्वगुणविभवतः